

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt & Secher.
Herregaarden
Brahesborg
i Fyn.
1858.

F. Richardt del. J. Hellesen lith.

C.A. Reitzels Forlag.

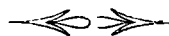
Ern. Baerentzen & Co. lith. Inst.

BRAHESBORG

i Fyn, opført 1656.

BRAHESBORG

i Fyn, opført 1656.

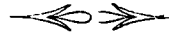
I Følge et Sagn har Brahesborg, i Odense Amt, Baag Herred og Gamtofte Sogn, oprindelig ligget paa et andet Sted end nu er Tilfældet. ¹⁾ Den Mark, hvorpaa Gaarden fordem laa, kalder Almiuen „Bispen“; og paa denne Mark har det siden Flytningen ikke været rigtigt; kommer man forbi den om Natten, ser man stundum farende Jld og anden Usfærd. Navnet „Bispen“ er af Sagnet fordrejet for „Bisbo“, som i gamle Dage var en Herregaard, der i første Delen af det 16de Hundrebaar tilhorte Utten Svale. I Aaret 1525 nævnes Berner Bertelsen til Bisbo, og 1555 var Berner Svale til Bisbo, Landsdommer i Fyn, en af Boldgiftsmændene i en Sag imellem Ejerne af Lundsgaard og Jerøhave. Om Bisbo Gaard opkom i Aaret 1598 en forargelig Rets-sag. Søstrene Kirsten og Ermegaard Svale forlangte nemlig Stævning for Kongen og Rigsraadet over sin Broder Gabriel Svale til Skjellerup, og han blev i April stævnet til første Herredag. De beskyldte ham for at have draget Nytte af deres Uerfarenhed og for at have brugt List og Trusler imod dem, og krævede Betaling for en Gaard i Odense. Ligeledes begjærede de Stævning til samme Herredag over Gabriel Knudsen Acheleje til Nørstov, Landsdommer i Fyn, Gabriel Schinkel til Søholm, Ejler Bryske til Dallund o. fl. for en Dom, hvorved de havde fradømt dem Arveret i Bisbo

Gaard og Gods til Fordel for Broderen, imod hans Arvepart i Ulfemosegaard, og dømt dem til at udrede en Del af de 2,000 Rigsdaler, Bisbo Gaard og Gods stod i Pant for til Fru Sara Pejters. Dommerne havde ikke taget Hensyn til en Kongens og Rigsraadets Dom, at det omtvistede Gods efter Gabriel Svales og hans Broders, afdøde Niels Svales, Brev kun maatte afhændes og pantsættes til disse deres to Søstre; den oven nævnte Fru Sara Pejters med Lavværg, Holger Gagge og Christian Macchabæus bleve ligeledes indstævned.

Det var i Aarene 1638 til 1656, at Brahesborg blev opført. De paa de forskjellige Fløje anbragte Indskrifter berette, at Ladegaardens vestre Længe blev færdig 1638, den østre 1639, og den nordre, som udgjorde Laden, 1640. Byg-herren var den navnlundige Hr. Jørgen Brahe til Hvedholm, Fjellebro, Skovsgaard, Østrupgaard og flere Gaarde, Lensmand paa Hagenstov Slot. Han skal under Opførelsen hyppig have formanet Arbejderne til at bygge stærke Mure, og disse sagde da: „Vi ville bygge saa, at Gaarden skal staa for Eder og Eders Børnebørn“; men dermed vilde han ikke lade sig nøje, i det han ytrede: „J maa bygge saa, at den kan staa til Verdens Ende!“ Efter den nuværende Ejers Meddelelse blev Bygningen fuldendt i Aaret 1656, da dette Aarstal findes

BRAHESBORG

i Fyn, opført 1656.

anbragt med Jærnantere imellem Hovedbygningens anden Stages tre midterste Vinduer, ligesom Hr. Jørgens og hans Frues fulde Navn med Jærnbogstaver langs hen ad Stuehuset ud imod Gaardsiden imellem første og anden Etage. I en Sten over Hoveddøren er følgende Vers indhugget:

Herr Jørgen Brahe mig af Grunden lod bygge
Saaledis som jeg nu staar under Herrens Schygge
med sin Kiere, ædle Frue, Fru Anna Gyldenstjerne;
jeg derfor Brahesborg altid kaldis saa gierne.
Dend Herre Zebaoth velsigne og længe spare
dem sambt ald deris Vt og naadelig bevare
mig fra Ulycke og Vaade, at uden Tvist og Sorrig,
jeg, medens Verden staar, maa blive en Brahesborg.

I Aaret 1756, altsaa et Hundrebaar senere, er der blevet paafat en Kvistetage, og derfor findes dette Aarstal tillige med Bogstaverne G. C. R. og E. H. P., der betyde Grev Christian Rantzau og Eleonore Hedevig Plessen, anbragt med Jærnbogstaver. Stuehuset er 72 Alen langt og 22 Alen bredt med hvælvet Kælder. I en temmelig stor Afstand fra Hovedbygningen ligger til venstre Forvalterbolig, Kornmagasin og Vognporte og til højre Folkeværelser og Hestestald, alt grundmuret og teglhængt. I Forbindelse med disse Bygninger, adskilte ved Gjennemførsels-Porte, ligger til venstre en grundmuret Kornlade og til højre en Kofstald, begge straatakte. For Enden af disse Bygninger ligesom Stuehuset ligger den egenlige Lærskelade. I den søndre Gavl af denne findes i en Sten indhugget følgende Vers:

Mig Jørgen Brahe havde sat,
Mens vi i Danmark boede trygge,
Da jeg faldt ned en Julenat,
Lod mig i Krigens Tid opbygge
Anno 1718 Baron Christian Rantzau.
See Fuglen under Himlen an,
Hvor Fæden ham bestiaeres,
Han ikke saaer, ei høste kan,
Dog ved Guds Forsyn næres.

Syd for disse Bygninger løber Bejen fra Gamtofte til Alsens, og paa den anden Side langs med denne ligger en Lærskelade, en Vognport og en Kofstald,

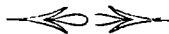
som ere opførte 1849, og vestlig herfor, længer tilbage imod Syd, de til Mejeriet hørende Bygninger. Stuehuset med den vest for dette liggende Lysthøve er paa de tre Sider omgivet af Vand, der imod Vest og Nord indtager en stor Strækning, imod Syd derimod danner en Kanal med en Bredde af 35 Alen, over hvilken fører en Jærnhængebro, opført 1850.

Hr. Jørgen Brahe døde paa Hvedholm den 12te Februar 1661, og hans Enke Fru Anne Gyldenstjerne ejede indtil sin Død 1677 Brahesborg, som derefter gik over til hendes ældste Søn, Sten Brahes, to Døtre, Fru Sofie Brahe, gift med Knud Thott til Gavnsø, og Fru Anne Brahe, gift med Holger Rosenkrands til Brunsgaard. Fru Sofie Brahes Datter Jytte Dorothea Thott giftede sig den 2den Februar 1686 med Markus Gjøe, der samlede Brahesborg med de to dertil hørende mindre Hovedgaarde Barløsegaard og Drelund ved at udfjøre sin Svigerinde Fru Anne Helvig Thott, hvis Ugtefælle var Jørgen Brahe, en Søn af Preben Brahe til Hvedholm og Sønesøn af Hr. Jørgen Brahe, og sin Kones oven nævnte Møster Fru Anne Brahe.

Den som Statsmand og Videnskaberens Belynder og Dyrker navnkundige Hr. Markus Gjøe nedstammede fra Hr. Henrik Gjøe til Gisselfeld og var en Søn af Falk Gjøe til Hvidkilde, Hovmester for Sors Ridderakademi og i denne Egenkab tillige Befalingsmand paa Børglum Kloster; Moderen var Fru Karen Wille. Han blev født den 21de November 1635 paa Hvidkilde, af hvilken Gaard han senere blev Gjer, og opdragen hjemme indtil 1648, da Faderen blev Akademiets Hovmester; til Sors fulgte han med sine Forældre og udbidede her de Kundskaber, hvortil han havde lagt Grunden. Niels Seerup, der den Gang var Rektor for Sors Skole og siden blev Sognepræst i Ribe, ledede i tre Aar hans Undervisning. Efter en omhyggelig Forberedelse gik han over til Akademiet, hvor han fortsatte sine Studier og meget omgikkes med lærde Mænd, hvilke han altid satte Pris paa. 1653 mistede han sin Fader, og baade for at adspredde sig efter dette Tab og for at udvide sine Kundskaber rejste han 1655 udenlands, efter i Forvejen at have gjort sig bekendt med sit Fædrelands mærkeligste Egne, en Omstændighed, der i Rigsprædikenen over ham fremhæves som noget usædvanligt. Fra Ribe sejlede han til Amster-

BRAHESBORG

i Fyn, opført 1656.

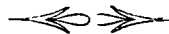
dam, drog derpaa til Utrecht, hvor han opholdt sig tre Maaneder, og begav sig derfra til Heidelberg, „hvor enhver med Flid søgte hans Omgængelse; thi hverken hang han i sine Landsmænds Selskab, som en Del, der uden for Danmark, i fremmede Lande er dog i Danmark; ikke heller indmurede han sig saa i sit Kammer, at han jo undertiden omgikkes med andre, undertiden gik ind i sig selv og krævede af sig selv nøje Regnskab paa sine Ord og Tanker, især sin Fremgang i Visdommen.“ I 8 Maaneder forblev han i Heidelberg og delte sin Tid imellem Universitetet og Hoffet. Om Foraaret 1656 besøgte han Wien, drog over Svejts og Savoien til Paris, hvor han var 15 Maaneder, derpaa til London og Oxford og over Holland til Kjøbenhavn, hvor han endelig ankom den 4de August 1660, efter i en Tid af over 5 Aar at have studeret og samlet Mennesekundskab i fremmede Lande. Frederik den tredje udnævnte ham s. A. til Kammerherre og sendte ham 1661 som Marskalk med Hr. Hannibal Sehested, der i et diplomatisk Værende afgik til Frankrig. Denne snilde Mand havde særdeles Tillid til ham, da han baade kunde give gode Raad og bevare Hemmeligheder, og da hin vendte hjem, blev Markus Gjøe tilbage som Sendemand ved det franske Hof. Her blev han indtil 1659, og imedens han med Iver og Dygtighed varetog sit Lands Interesse, forstod han at gjøre sig afholdt af Franskmændene, hvis Karakter han kjendte fra sit tidligere Ophold i Paris. Efter en kort Tid at have dvælet i Hjemmet, blev han udnævnt til Sendemand i Holland, tilbragte der 3 Aar, og blev 1672 Minister ved det engelske Hof. Imedens han her virkede for sit Fædreland, blev han af Christian den femte udnævnt til Etats- og Justitsraad, og her ægtede han en engelsk Kvinde Elisabeth Thomson, da hans første Kæreste Ingeborg Juel, Datter af Dve Juel til Billestrup, allerede længe havde hvilet i Graven. Et Par Aar efter gik han som Minister til Spanien. Paa Bejen did tilbragte han atter 3 Maaneder i Paris paa Grund af et vigtigt diplomatisk Hverv og var derefter 5 Aar i Spanien. Over 21 Aar havde han som en udmærket Statsmand tjent sit Fædreland, da han blev kaldet hjem og udnævnt til Gehejmeraad, Medlem af Statsraadet, Udsesfor i Højesteret og Ridder, og 1685 blev han tillige Stiftamtmand over Laaland og Falster. I December 1690 blev han i Unaade sendt bort fra Hoffet og til Laaland. Han havde nemlig haft den Driftighed at foreslaa sine Embedsbrødre

i Højesteret, strax at løslade Agel Juel, der sad fængslet paa Slotsvagten, men af Retten var bleven frikendt, uden først at indhente Kongens Tilladelse! Rygtet gik, at Markus Gjøe selv i sin Kæret havde bragt ham hjem. Agel Juel havde været Gubernur i Ostindien og var paa Grund af Oversteliutenant og Overkommissær i Ostindien Kalneins Beskyldninger sat under Tiltale. Retten fik en Frettesættelse. Dog varede Markus Gjøes Forvisning ikke længe; thi allerede den 24de Januar 1691 blev han kaldet tilbage, da man ikke kunde undvære denne dygtige Statsmand. Da Christian den femte fornyede Elefantordenen, holdt han, der var berømt for sin Veltalenhed, i Frederiksborg Slotskirke en Tale, som udkom i Trykken 1694. Aaret efter blev han Overhovmester ved det daværende Ridderakademi i Kjøbenhavn, et Embede, hvortil han var særdeles stikket, da han som Herlufsholms Skoleherre havde indlagt sig store Fortjenester. Men sit ny Embede havde han ikke længe, da han allerede den 28de April 1698 forlod denne Verden. Han var en Mand af sjælden Dygtighed og derhos beskeden, redelig og velvillig og en oprigtig Kristen. Hr. Markus Gjøe var den sidste Mand af sin gamle og navnkundige St. Tillige med begge sine Fruer blev han begravet i et Kapel ved Herlufsholm. Der blev oprejst ham et prægtigt Gravminde af hvidt Marmor, som blev prydet med en rimet Gravskrift af Thomas Ringo. I Haandskrift efterlod han sig adskillige Vers, Taler og Beretninger om sine Statsmandshverv, hvilke sidste vare Mønstre for sin Tid. Han er ogsaa Forfatter af to latinske Smaadigte.

Han efterlod sig en Datter Charlotte Amalie Gjøe, født den 11te Februar 1689. I Oktober 1708 ægtede hun Manderup Due, Overste ved Dragonerne og Herre til Kræstrup, Gundested og Kjeldgaard. Denne Forbindelse var kun kortvarig, i det hun efter næppe halvandet Aars Ægteskab blev Enke. Hendes Mand saldt nemlig den 10de Mars 1710 i det ulykkelige Slag ved Helsingborg, ikkun 42 Aar gammel. Anden Gang indtraadte hun i November 1716 i Ægteskab med Grev Christian Rangau til Rosenvold, Åsdal og Hammelose, Gehejmeraad, Kammerherre, Ridder af Elefanten og fra 1731 til 1739 Vicestatthalder i Norge. Ved sin tidlige Død den 31te Juli 1724 efterlod hun sig en Søn Grev Otto Manderup Rangau, født 1719; handøde 1768 uden mandlig Arving. I Maj 1726 giftede Grev Christian Rangau sig med Eleonore

BRAHESBORG

i Fyn, opført 1656.

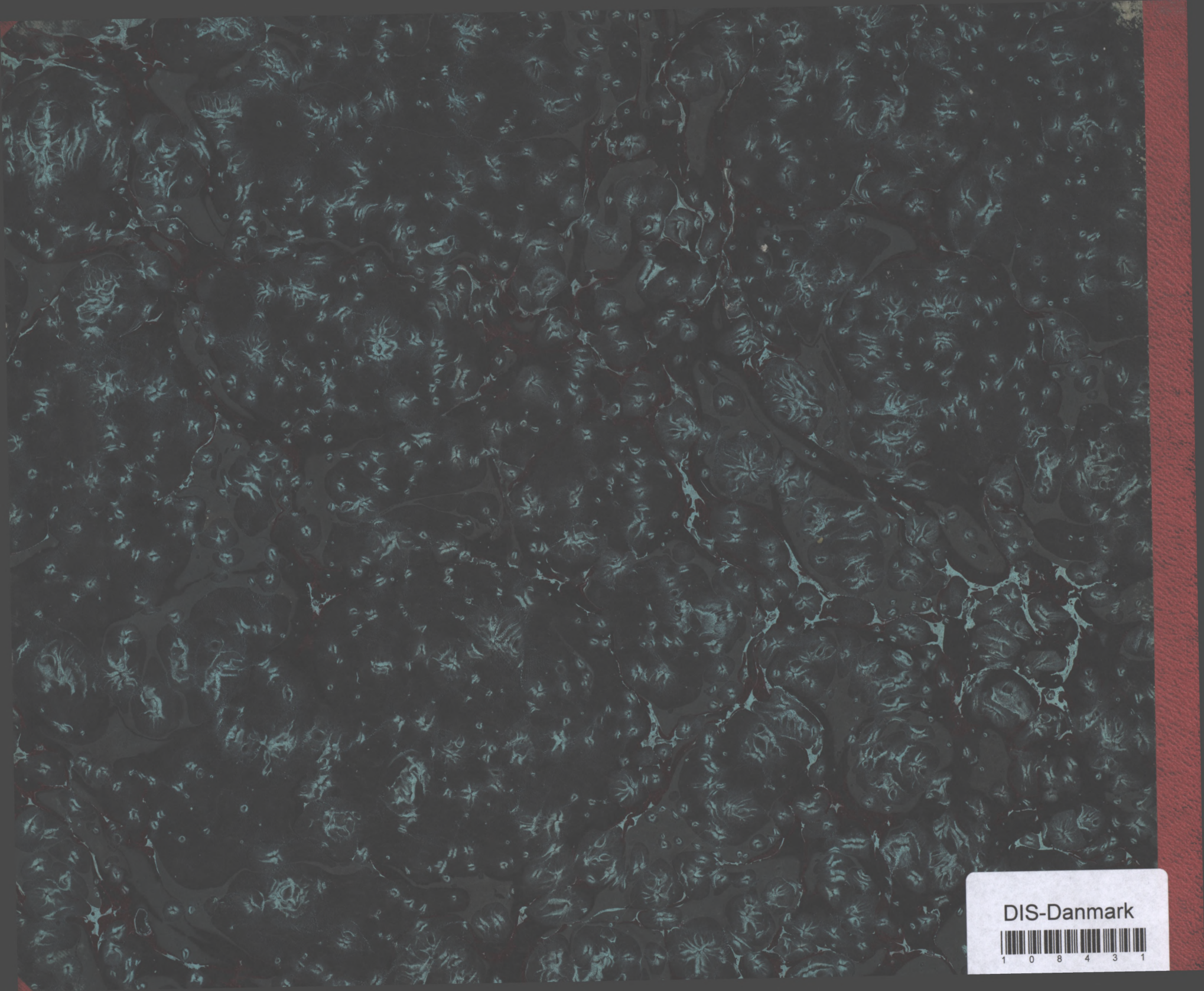
Hedevig Plessen fra Fusinge, og i dette Ægteskab blev han Fader til 3 Døtre og 4 Sønner. Ved hans Død den 16de April 1771 vare ifkun to af Sønnenne i Live, og af disse kom den ældste, Grev Karl Adolf Rangau, født den 2den September 1742, i Besiddelse baade af det grevelige Foklods Rosenvold o. s. v. og af Brahesborg. Aaret før Tiltrædelsen deraf var han bleven gift med en Baronesse Christiane Wedell-Jarlsberg, der døde 1810. Han selv døde barnløs i Aaret 1814, efter ved Testamente at have overdraget Brahesborg til sin Broders, General Rangaus, tredie Søn Grev Karl Adolf Rangau. Denne ejede Brahesborg indtil Aaret 1822, da Regeringen maatte overtage Gaarden for Gæld.

I Slutningen af 1828 blev Brahesborg af Regeringen solgt til Højesteretsadvokat, nuværende Gehejmekonferensraad Frederik Wilhelm Treschow i Forening med den senere afdøde Proprietær C. F. Berg til Skjoldemose; men den første udfjøbte snart sin Medejer. I de 26 Aar, Gaarden har tilhørt ham, ere alle dens Bygninger bleven satte i god Stand og forffjonnede, og Jorderne inddelte paa bedste Maade. Høveriet er blevet afløst, en smuk Park, der staar i Forbindelse med en Skov paa 86 Tdr. Land, anlagt, og desuden er Afbyggergaarden Vilhelmsborg bleven opført. I Aaret 1854 overlod han den

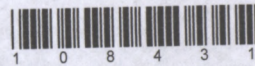
hele Ejendom til sin ældste Søn Kammerherre Frederik Wilhelm Treschow.

Til Brahesborg høre nu: a) Hovedgaarden Brahesborg med underliggende Afbyggergaard Vilhelmsborg; Hartkornet er 115 Tdr. 7 Skpr. 1 Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb. Ager og Eng, med et Fladeindhold af omtrent 830 Tdr. Land Ager; i Følge Bevilling, grundet paa Loven om Høveriets Afløsning, kan Ejeren under Hovedgaarden indlægge 92 Tdr. Land af Godsset; b) en Løvmose, af omtrentlig Størrelse 70 Tdr. Land, hvorpaa er opført et Teglværk; c) 311 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. Hartk. Arvesæstegods med Ret til at sælge og pantsætte, der svarer en aarlig Arvesæstegods af 1284 Tdr. Byg og 17 Lam; d) 180 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdk. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. Htt. Fæstegods, som aarlig udreder 227 $\frac{1}{2}$ Tdr. Byg efter Kapitelstaxten i Steden for Hovning, samt 56 Tdr. 7 Skpr. Rug, 76 Tdr. 5 Skpr. Byg, 51 Tdr. 6 Skpr. Havre, 705 Rigsdaler i Penge og 792 Ugedage; e) Højskolt Skov i Lommerup Sogn, 3 Mil fra Brahesborg, med et Fladeindhold af noget over 200 Tdr. Land; f) Barløseborg Skov, en Mil fra Gaarden, omtrent 70 Tdr. Land stor; g) Gamtofte og Hølevad Sognes Konge- og Kirketiende med Barløse og Thurup Sognes Kirketiende, tilsammen matrikulerede for 184 Tdr. 6 Skpr. Hartkorn, og h) tre smaa Holme i Lille Bælt, Bastholmene kaldede.

DIS-Danmark

1 0 8 4 3 1